

อ้อมใจ วงษ์มณฑา

นักวิชาการอุดมศึกษา สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

สิทธิของภริยาในการหย่า

และสิทธิที่พึงได้รับตามกฎหมายอิสลาม :

กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี

อิสลามได้ให้สิทธิแก่สตรีเท่าเทียมกับบุรุษยกเว้นในบางกรณีที่ต้องคำนึงถึงธรรมชาติของทั้งสองซึ่งมีสิทธิจะได้รับการตอบแทนจากพระองค์อัลลอฮ์เท่าเทียมกันเช่นเดียวกับที่อิสลามได้ให้สิทธิแก่สตรีในการเลือกคู่ครองบิดามารดาไม่ควรบังคับบุตรสาวของตนเองให้สมรสกับบุคคลที่ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของบุตร เพราะในชีวิตการสมรสนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพึงพอใจ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้วิจัยสาเหตุการใช้สิทธิในการดำเนินการให้ขาดจากการสมรสของภริยามุสลิมในจังหวัดปัตตานีมีสาเหตุมาจากความบกพร่องของสามีหรือไม่ และความบกพร่องนั้นมีอะไรบ้าง อิสลามกำหนดให้ภริยาที่ใช้สิทธิในการดำเนินการให้ขาดจากการสมรสมีสิทธิได้รับความคุ้มครองค่าอุปการะเลี้ยงดูหากนางตั้งครรภ์ ที่อยู่อาศัยตราบที่นางอยู่ในช่วงอดตะฮ์และค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร ภริยามุสลิมที่ใช้สิทธิในการดำเนินการให้ขาดจากการสมรสในจังหวัดปัตตานีได้รับสิทธิเหล่านี้จากสามีหรือไม่ อย่างไร เพื่อจะให้เป็นข้อมูลและเป็นแนวทางในการเลือกคู่ครองของผู้ที่จะสมรสในอนาคต เป็นการช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการหย่าขึ้นภายหลังการสมรส และคู่สมรสจะได้รู้หน้าที่และสิทธิที่พึงได้รับหลังการหย่า

งานศึกษาของอับดุลเราะมาน เจาะอารง มุ่งศึกษาภริยาที่ใช้สิทธิในการดำเนินการให้ขาดการสมรสได้ใช้คู่กับสามีชั่วคราวหนึ่ง แล้วเผชิญกับความไม่รับผิดชอบของสามี จึงขาดความอดทน ยับยั้งชั่งใจ ระดับการศึกษาของภริยาที่ใช้สิทธิในการดำเนินการให้ขาดจากการสมรสและสามีส่วนมากมีการศึกษาไม่เกินระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อมีการศึกษาไม่สูง ไม่สามารถประกอบอาชีพที่มีรายได้ดี จึงมีปัญหาด้านการใช้จ่ายในครอบครัว ด้านอาชีพของภริยาส่วนใหญ่อาชีพของทั้งสามีและภริยาคืออาชีพรับจ้างเป็นอาชีพ

ไม่แน่นอนและรายได้ไม่สูง ไม่เพียงพอกับความจำเป็นของชีวิตประจำวันในครอบครัว การใช้สิทธิของภริยาในการดำเนินการให้ขาดจากการสมรสส่วนใหญ่เกิดจากสาเหตุสามีไม่อุปการะเลี้ยงดูภริยาเป็นการใช้สิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมายอิสลาม เพราะการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาเป็นหน้าที่ของสามีเริ่มตั้งแต่ได้ใช้ชีวิตคู่กับภริยา นอกจากนี้เกี่ยวกับสิทธิที่ภริยาได้รับจริงจากสามีหลังการหย่า ภริยาที่ใช้สิทธิในการดำเนินการให้ขาดจากการสมรสจะได้รับสิทธิต่ำกว่าที่กฎหมายอิสลามได้กำหนด เพราะสังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่สิทธิที่ภริยาพึงได้รับหลังการขาดจากการสมรสและฝ่ายภริยาก็มักได้มีการเรียกร้องมากนัก โดยเฉพาะค่ามูตะฮะฮ์ซึ่งมีจำนวนมากที่ไม่เข้าใจค่ามูตะฮะฮ์ที่ต้องจ่ายให้แก่ภริยาเนื่องจากการขาดจากการสมรส

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบเกี่ยวกับการหย่า ประกอบด้วยอิหม่ามมัซฮิด ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีและตะโตะ ยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี เห็นด้วยกับการเปิดโอกาสให้สามีภริยาหย่ากันได้ตามคำสอนของอัลกุรอานและแนวการปฏิบัติของท่านรสุล (คือลฯ) เพื่อเป็นทางออกสำหรับคู่สมรสที่มีปัญหาและไม่สามารถร่วมชีวิตด้วยกันได้ สามีหรือภริยาบางคนที่ใช้สิทธิในการดำเนินการให้ขาดจากการสมรสใช้สิทธิของตนเกินขอบเขต กล่าวคือ เกิดจากสาเหตุฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่พึงพอใจในระยะใดระยะหนึ่ง หรือเหตุผลที่อ้างนั้นอาจจะแก้ไขได้โดยไม่ต้องหย่ากันหากทั้งสองมีความตั้งใจจริงที่จะดำรงไว้ซึ่งการอยู่ร่วมกันต่อไป บรรดาอิหม่ามซึ่งมีส่วนรับผิดชอบ

การดำเนินการให้ขาดจากการสมรส ส่วนใหญ่เกิดจากสาเหตุสามีไม่อุปการะเลี้ยงดูภริยา เป็นการใช้สิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมายอิสลาม เพราะการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาเป็นหน้าที่ของสามีเริ่มตั้งแต่ได้ใช้ชีวิตคู่กับภริยา

เกี่ยวกับการหย่าในระดับหมู่บ้านควรร่วมมือกันอย่างเคร่งครัดและใช้มาตรการเข้มงวดในเรื่องการหย่า โดยหาวิธีการต่างๆ เช่น พิธีพิณการซักถามเหตุผลของการใช้สิทธิฯ ประวิงเวลาให้คู่สมรสใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันสักระยะหนึ่งหลังจากได้แนะนำและตักเตือนทั้งสองฝ่าย และไม่ออกไปสู่การหย่าให้แก่ภริยาอย่างง่าย ๆ

อนึ่งภริยาส่วนใหญ่ประสบกับสามีที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ไม่ให้ความรักความอบอุ่น ค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ภริยาและบุตรตามกฎหมายอิสลาม สามีปล่อยปละละเลยครอบครัวและไม่รับผิดชอบ ชอบเอาใจเอาเปรียบภริยา หาความสุขใส่ตนเอง ไม่คำนึงถึงความเดือดร้อน และความยากลำบากของภริยาและบุตร พฤติกรรมเช่นนี้แสดงถึงความสันคลอนของสถาบันครอบครัว ฝ่ายภริยาต้องทนทุกข์ทรมาน ออกทำงานนอกบ้านหาค่าครองชีพ กลับมาที่บ้านประสบกับเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ทำให้มีอารมณ์หงุดหงิด เกิดความไม่พอใจและฟ้องหย่าในที่สุด สามีที่ไม่พยายามปรับตัวและทำความเข้าใจกับภริยา เป็นที่ยอมรับกันว่า ความอดทนของ

มนุษย์เรานั้นมีขีดจำกัด เมื่อภริยาไม่ประสบผลสำเร็จในความพยายาม ที่จะทำความเข้าใจกับสามี และหมดความอดทนแล้ว ครอบครัวก็จะลงเอยด้วยการแตกสลาย สามีที่มีความประพฤติไม่ดี เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่บุตรและไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว สามีที่ได้ใช้ชีวิตร่วมกัน พอวันวันเข้าสามีมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความไม่พึงพอใจกับภริยา ซึ่งสาเหตุอาจจะมาจากภริยาเองก็เป็นไปได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม สามีต้องทำความเข้าใจกับภริยาโดยดี พฤติกรรมดังกล่าวของสามีขัดกับคำสอนของอิสลาม ท่านรสุล (คือลซา) ได้เตือนสติผู้ชายทั้งหลายอย่าได้หลงไหลและเพลิดเพลินกับความสวยงาม ความเพริศแพรวของโลกนี้และความโฉลโฉมของบรรดาสตรี สามีที่มีการเปลี่ยนแปลงในชีวิตหลังการสมรสได้ผ่านมา ระยะแรกๆ ดูท่าทางไปได้ดี พอระยะหลังๆ ส่อพฤติกรรมที่ไม่ดี ออกนอกกลุ่มนอกรทาง ไม่ซื่อสัตย์ต่อภริยา มีภริยาใหม่ในขณะที่สามียังไม่พร้อมตามทัศนะของภริยา นอกจากนี้สามีต้องเป็นตัวของตัวเอง ไม่หุบเบาต่อคำขู่ข่มขู่ของบุคคลอื่น และมีการตัดสินใจที่รอบคอบ หากสามีเป็นคนหุบเบาจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดไม่ไว้เนื้อไว้ใจภริยา อาจถึงขั้นทะเลาะเบาะแว้งกัน ชายที่ยังไม่มีความพร้อมที่จะรับผิดชอบและอุปการะเลี้ยงดูภริยาอย่ารีบร้อนในการสมรส เพราะจะประสบปัญหาค่าอุปการะเลี้ยงดูตนเองและบุตร ซึ่งตนเองต้องเผชิญกับความยากลำบากในการทำงานเพียงลำพัง หรือต้องพึ่งพาอาศัยญาติพี่น้อง หรือต้องใช้จ่ายด้วยทรัพย์สินของตนเอง นอกจากนี้ไม่ปฏิบัติตามข้อบัญญัติของกฎหมายอิสลามแล้วยังเป็นความผิดด้านศีลธรรม ซึ่งถือว่าเป็นบาปหนักด้วย หากสามีสำนึกผิดในสิ่ง

ที่ได้กระทำ กลับเนื้อกลับตัวเป็นผู้นำที่ดีของครอบครัว ภริยาที่เห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัวและบทบาทของสามีในการสร้างครอบครัว เป็นผู้หวังดีต่อสามีและครอบครัวอื่นๆ ถึงแม้ว่าตนเองเคยผิดหวังในชีวิตสมรสครั้งแรก เพราะการกระทำของสามีที่ตนคิดว่าไม่มีความรับผิดชอบและฝ่าฝืนคำสอนของศาสนา แต่ก็ยังหวังที่จะให้สามีสำนึกความผิดในสิ่งที่ได้กระทำ กลับเนื้อกลับตัวเป็นสามีที่ดีต่อไป ซึ่งตามทัศนะของอิสลาม มนุษย์เราทุกคนมีโอกากระทำความผิดพลาดในหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อพระผู้เป็นเจ้า ต่อตนเองและบุคคลอื่นได้ทุกเมื่อและทุกโอกาส แต่ผู้กระทำความผิดพลาดที่ดีคือผู้ที่รู้ว่าตนเองได้กระทำความผิด สำนึกตัวในความผิดพลาดและกลับเนื้อกลับตัว สามีที่หย่อนยานในเรื่องศาสนา ไม่เคร่งครัดในการปฏิบัติศาสนกิจต่อพระผู้เป็นเจ้า ต่อตนเองและครอบครัว ดังนั้นเพื่อเป็นข้อเตือนใจแก่บรรดาสามีมุสลิมและเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ต่อภริยาต่อไป อับดุลเราะมันจึงได้เสนอแนะไว้ว่า สามีภริยาต้องครองชีวิตคู่อย่างมีเกียรติใช้ความอ่อนโยนในการดูแลอบรมภริยาและบุตร ต้องสำนึกถึงหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาและบุตร ไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะหย่ากับภริยา ให้คำนึงถึงผลเสียที่ตามมาภายหลังการหย่า เพราะมีสามีจำนวนมากที่ได้หย่าภริยาแล้วได้สำนึกผิดและเสียใจในภายหลัง สำนวณข้อบกพร่องของตนเองบ้าง ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อภริยาก่อนที่จะกล่าวหาข้อบกพร่องของภริยา รำลึกถึงบุญคุณและความดีงามของภริยา ตลอดจนความเสียสละที่ได้มอบให้แก่สามีตั้งแต่ร่วมชีวิตกัน ไม่มองแต่ข้อบกพร่องแต่

อย่างเดียว ให้สำนึกอยู่เสมอว่าอัลลอฮฺ(สุบหฺ) และ ท่านารุส (คือลฺ) รักสามีภริยาที่มีความรักกันและ ไม่ชอบสามีที่ชอบหย่าภริยา

अबดุลเราะมันได้เสนอข้อเตือนใจและแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของภริยาต่อสามีว่า ภริยาอย่ารีบร้อนใช้อารมณ์ในการฟ้องหย่า ให้รำลึกถึงหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อสามี ไม่เพียงแต่ร้องขอสิทธิของตนเองอย่างเดียว รำลึกถึงบุญคุณของสามีบ้างก่อนที่จะฟ้องหย่า ไม่มองแต่ข้อบกพร่องเพียงอย่างเดียว

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการศึกษาวิถัยของ अबดุลเราะมันเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติระหว่างสามีภริยาทั้งส่วนที่สอดคล้องและที่ขัดกับคำสอนของอิสลาม ผู้ที่จะสมรสทุกคู่ควรให้ความสำคัญกับสภาพด้านเศรษฐกิจด้วย เพราะการมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายทำให้บกพร่องในการอุปการะเลี้ยงดูภริยาและบุตรในภายหลัง ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการใช้สิทธิในการดำเนินการให้ขาดจากการสมรส คู่สมรสทุกคู่เมื่อสมรสกันแล้วควรมีความรับผิดชอบ ความอดทนอดกลั้นและให้เกียรติซึ่งกันและกัน เพราะการเป็นคนเอาแต่ใจตนเอง การไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน การก้าวร้าวหยาบคายเป็นสาเหตุสำคัญของการใช้สิทธิในการดำเนินการให้ขาดจากการสมรส ด้านการหย่ายังคงมีปัญหาการให้ข้อชี้ขาด (พิตวา) เกี่ยวกับการหย่า ผู้ให้ข้อชี้ขาดควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับสังคม ถ้าเป็นข้อชี้ขาดที่สังคมปฏิบัติได้ด้วยความยากลำบาก ทำให้สามีภริยาทำตามอารมณ์ของตนเองโดยไม่คำนึงถึงคำสอนของศาสนาโดยสิ้นเชิงเหมือนอย่างที่เกิดขึ้นกับบางสังคมที่รับคำสอนของศาสนาไม่ได้ สามีหรือภริยาที่สังเกตว่าคู่สมรสเริ่มมีอาการ

แสดงออกถึงความไม่พึงพอใจ ควรรีบปรับตัวให้เข้าหากันได้ ก่อนที่สามีจะหย่าภริยาควรละหมาดอิสติคอเราะฮฺ (ละหมาดเพื่อขอแนวทางในการตัดสินใจ) หลายๆ ครั้ง เมื่อสามีภริยาได้หย่าขาดกันแล้วทั้งสองมีบุตรด้วยกัน ควรใช้เวลาใกล้ชิดกับบุตรให้มาก เพื่อมิให้บุตรตำหนิบิดามารดาและมีความน้อยเนื้อต่ำใจเกินเหตุ ด้านการฟ้องหย่า ซึ่งการหย่าโดยมีค่าตอบแทนสามารถทำการตกลงกันได้โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินการต่อหน้าผู้มีส่วนรับผิดชอบเกี่ยวกับการหย่า สามีไม่ควรก่อความเดือดร้อนความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายจิตใจเพื่อให้ภริยาขอให้สามีหย่านางโดยมีค่าตอบแทน และภริยาไม่ควรฟ้องหย่าสามี ยกเว้นในกรณีที่ไม่สามารถจะอยู่ร่วมกันได้เพราะพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของสามี หรือแน่ใจว่าตนเองไม่สามารถจะอยู่ร่วมกับสามีได้ด้วยดี เมื่อภริยาตัดสินใจขอให้สามีหย่าโดยนางยินดีที่จ่ายค่าตอบแทนให้แก่สามี เพราะการปรองดองกันไม่ส่งผลดีแก่นางฝ่ายสามีต้องสนองความต้องการของภริยา และการแยกทางกันของทั้งสองนำมาซึ่งความตึงเครียดมากมาย นอกจากนี้ผู้ที่มีอำนาจในการแยกทางกันระหว่างสามีภริยาควรยึดหลักเกียรติยศและค่าของมนุษย์ร่วมกันและควรชี้แจงให้สามีภริยาทราบถึงหน้าที่ของทั้งสองฝ่ายที่พึงปฏิบัติหลังการหย่า.

เอกสารอ้างอิง

अबดุลเราะมัน เจาะอารง. 2552. สิทธิของภริยาในการหย่าและสิทธิที่พึงได้รับตามกฎหมายอิสลาม : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์อิสลามศึกษา. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.